

POWRÓT DO CENTRUM
KARTA ŁÓDZKA
V Kongres Urbanistyki Polskiej w Łodzi

V Kongres Urbanistyki Polskiej zorganizowany został przez Towarzystwo Urbanistów Polskich we współpracy ze Związkiem Miast Polskich w Łodzi - poprzemysłowym mieście o wyjątkowym znaczeniu dla historii i kultury Polski. Odbywa się on w czasie, gdy coraz bardziej widoczne są zmiany w myśleniu o kierunkach rozwoju miast, poprawie jakości życia ich mieszkańców i podejmowaniu w ich obszarach kompleksowo traktowanej rewitalizacji. Rząd RP sformułował Krajową Politykę Miejską i Narodowy Plan Rewitalizacji przy założeniu uzyskania znaczącego, europejskiego wsparcia dla rozwoju i rewitalizacji polskich miast. Realizacja wynikających z powyższych przesłanek zadań wymaga wprowadzenia nowych, adekwatnych do dzisiejszych uwarunkowań, regulacji prawnych i organizacyjnych oraz stwarza szczególne wyzwania dla samorządów miejskich, administracji państwowej, a także dla wielu środowisk zawodowych, organizacji pozarządowych i ruchów miejskich. Aby im sprostać, potrzebne jest zbudowanie szerokiego partnerstwa na rzecz przywracania ważnej roli miast w rozwoju kraju, a zwłaszcza ich centrów.

POTRZEBNA DEBATA

Stan zagospodarowania polskiej przestrzeni wykazuje narastające znamiona chaosu. W szczególny sposób dotyczy to miast i strefy podmiejskiej, a w tym ich obszarów centralnych. Jest to spowodowane w głównej mierze nieprzestrzeganiem reguł ich prawidłowego rozwoju oraz nieadekwatnymi do nich regulacjami prawnymi. Dotyczą one zwłaszcza sfery funkcjonowania gospodarki przestrzennej, w której dominuje źle rozumiana zasada prymatu interesu prywatnego właścicieli nieruchomości nad potrzebami wspólnoty oraz niski poziom poczucia wartości ładu przestrzennego wśród społeczeństwa i administracji publicznej. Wieloaspektowa degradacja śródmieść i dzielnic staromiejskich: przestrzenna, środowiskowa, społeczna i gospodarcza, wywołuje pogorszenie jakości życia ich mieszkańców i ucieczkę ze stref centralnych do stref podmiejskich, utrudnia inwestowanie oraz powoduje niekontrolowane procesy rozlewania się zabudowy. Potrzebne jest zatem wznowienie debaty nt. przywrócenia roli centrum we współczesnym mieście i wypracowanie w jej ramach sposobów wyeliminowania wspomnianych, niekorzystnych tendencji i zintensyfikowanie działań rewitalizacyjnych oraz modernizacyjnych.

CO TRZEBA OSIĄGNAĆ

W odbiorze nie tylko specjalistów i osób bezpośrednio związanych z rozwojem miast ewidentną potrzebą społeczną jest to, by ich obszary cechowała wysoka jakość przestrzeni publicznych, w tym zwłaszcza w obszarach centrów. Powinna ona wyrastać z ich historycznej tożsamości i wielofunkcyjnej struktury i zaspokajać potrzeby w zakresie usług ponadlokalnych, kultury, nauki, pracy, zamieszkania i rekreacji, w tym zwłaszcza potrzeb dzieci, młodzieży, osób niepełnosprawnych i seniorów. Centra powinny być atrakcyjnymi miejscami kontaktów społecznych, wielostronnej wymiany ekonomicznej, kulturowej, intelektualnej i w każdym rozumieniu wizytówkami miast oraz miejscami o wysokiej jakości życia, sprzyjającymi prowadzeniu biznesu, a także spójnymi pod względem społecznym, ekonomicznym i przestrzennym. Powinny koncentrować się tu różnorodne funkcje, w formach dostosowanych do skali miast i otaczających je obszarów funkcjonalnych.

JAK DO TEGO DOPROWADZIĆ

Dla wzmocnienia roli centrów miast oraz wsparcia powrotu mieszkańców i inwestorów na ich tereny konieczne są w szczególności:

- traktowanie powrotu do centrum jako zasadniczego kierunku polityki miejskiej dla zaspokojenia potrzeb społecznych określonej wspólnoty, a ich odnowy urbanistycznej jako jednego z najważniejszych elementów polityki społecznej;
- wypracowanie nowego modelu współczesnego centrum, uwzględniającego poprawę jego dostępności oraz wykorzystanie mobilnego i kreatywnego sektora prywatnego;

- uzyskiwanie jak najwyższej jakości przestrzeni części centralnej miast, wzmocnienie ich historycznej i kulturowej tożsamości oraz wzmocnienie ich wielofunkcyjnej struktury, przy jednoczesnym poprawieniu standardów technicznych i funkcjonalnych;
- wypracowanie skutecznych programów, zachęcających do powrotu do centrów i tworzenie warunków sprzyjających osiedlaniu się w nich nowych mieszkańców oraz powstawaniu nowych miejsc pracy.

Dla podniesienia skuteczności procesów rewitalizacji obszarów śródmiejskich i centrów miast potrzebne są w szczególności:

- nadanie priorytetowego znaczenia dla prowadzenia systemowych i ciągłych działań rewitalizacyjnych i modernizacyjnych w obszarach śródmiejskich przy aktualizacji dokumentów planowania strategicznego i przestrzennego;
- kompleksowość w programowaniu, planowaniu i projektowaniu działań rewitalizacyjnych, prowadzonych w centrach miast dla zasadniczej poprawy sytuacji mieszkaniowej, społecznej i gospodarczej;
- dbanie o najwyższy poziom planowania i projektowania urbanistycznego i m. in. wykorzystywanie instytucji konkursów dla najlepszego kształtowania obiektów i przestrzeni publicznych;
- społeczna mobilizacja oraz zidentyfikowanie potrzeb i aspiracji mieszkańców wobec zagospodarowania centrów, przy ochronie ich różnorodności oraz unikaniu izolacji i segregacji;
- poprawa dostępności do centrum oraz funkcjonowania wewnętrznych układów komunikacji i umiejętne pogodzenie potrzeb wszystkich użytkowników z preferencją dla ruchu rowerowego, pieszego i transportu publicznego;
- promowanie i wdrażanie idei zawartych w „Karcie przestrzeni publicznych” przyjętej na III Kongresie Urbanistki Polskiej.

Dla podniesienia skuteczności i kompleksowości zarządzania procesami wzmocnienia roli centrów miast oraz przeprowadzenia ich rewitalizacji konieczne są w szczególności następujące działania:

- wypracowanie skutecznych mechanizmów koordynowania i integrowania zadań i działań w przygotowaniu i prowadzeniu kompleksowej rewitalizacji;
- doskonalenie form budowania szerokiego partnerstwa – władz, mieszkańców, instytucji publicznych, biznesu dla aktywizacji centrów oraz nowych metod partnerstwa publiczno-prywatnego;
- traktowanie korzyści i kosztów rewitalizacji w kategoriach ogólnomiejskiego rachunku społeczno-ekonomicznego, tj. uwzględniającego skalę całego miasta i jego otoczenia oraz potrzebę zwrotu poniesionych nakładów;
- uwzględnienie zaangażowania i współuczestnictwa ruchów miejskich, m. in. związanego z budowaniem tzw. budżetów obywatelskich;
- zainicjowanie wprowadzania uregulowań prawnych, zapobiegających spekulacji gruntami i umożliwiającym prowadzenie racjonalnej polityki przestrzennej;
- doprowadzenie do uzyskania spójności i skuteczności prawa dla prowadzenia gospodarki przestrzennej, zgodnej z konstytucyjną zasadą rozwoju zrównoważonego, w ramach wdrażania Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030;
- zintegrowanie planowania, inwestowania i zarządzania procesami rozwoju;
- edukacji kulturowej promującej problematykę roli centrum w rozwoju miasta;
- tworzenie warunków dla unowocześnienia warsztatu zawodowego urbanisty i planisty przestrzennego i podnoszenia umiejętności współpracy z władzami, społecznościami lokalnymi i innymi partnerami.